

**-opinió-**

# **EDUCAR-NOS EN LA SOCIETAT CONNECTADA: ILLES O NODES**

**Jordi Jubany i Vila**

Mestre, antropòleg i assessor en educació digital

## **1. EDUCAR AVUI**

Educar és ajudar al desenvolupament personal i social de qui tenim al costat. Conjuguar aquest verb ens pot dur a un ric univers semàntic: estimular, superar, facilitar, jugar, cooperar, pensar, acompanyar, compartir, escoltar, expressar, emocionar, acollir, comunicar, compromís, millora, identitat, conflicte, responsabilitat, humor, límits, valors... Educar ho fem plegats, sobretot la família i les institucions educatives, també en l'actual societat connectada.

I és que l'educació es duu a terme en un context social i cultural concret. I el nostre, en els últims vint anys, ha canviat per culpa, o gràcies, a la tecnologia. Ens hem trobat un trident espectacular: 1. La digitalització de tot tipus de dades i activitats (textos, fotografies, comunicacions, jocs, vídeos...), 2. L'accés a Internet (que permet el desplegament de serveis de xarxes socials) i 3. La mobilitat (que ens posa a la mà tot d'aparells com càmeres, editors o reproductors de milers de llibres, cançons o pel·lícules). Tot plegat ens fa avui ciutadans digitals, amb una cultura nova i canviant.

Aquest trident té i tindrà repercussions en l'àmbit econòmic, laboral, comunicatiu, familiar, acadèmic... Educativament parlant, estem davant de grans oportunitats formatives, alhora que de grans desigualtats cognitives quan desconeixem com ens poden ajudar a desenvolupar-nos. Ens ofereix grans avantatges pel que fa a l'accés a moltes fonts d'informació, a la construcció i gestió de coneixement, alhora que el podem compartir de forma més fàcil i eficient amb d'altres persones d'arreu del món. Per contra, hem de tenir cura de la seguretat, la privacitat de les nostres dades i ser consumidors crítics davant de tants mitjans que tenim a l'abast (Jubany, J., 2016).



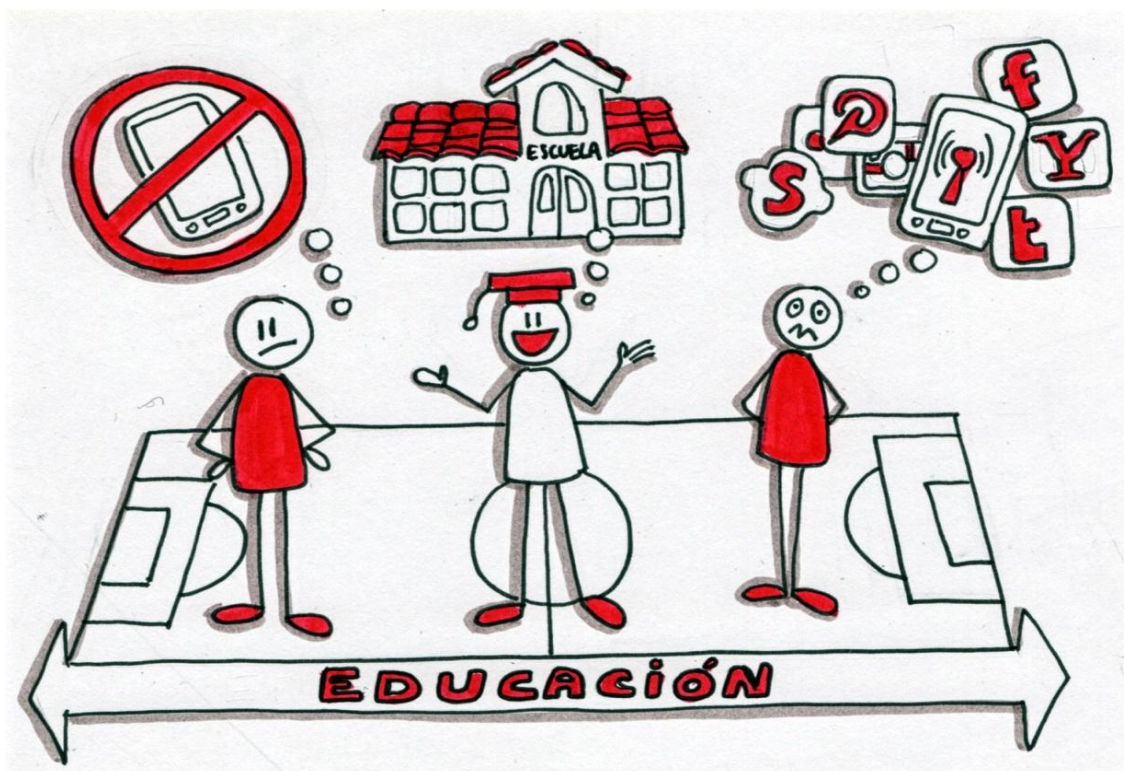
(Figura 1. Possibles accions vinculades a l'acció d'Educar.)

## 2. LES TIC ENS HAN CANVIAT

Segons el baròmetre del CIS Centre d'Investigacions Sociològiques (nº3131, del març del 2016) més del 80% dels enquestats estan bastant o molt d'acord que les TIC han canviat la vida quotidiana de les famílies, que la influència de les TIC en els fills és inevitable, que els joves tenen dependència de les noves tecnologies i això és un problema per a l'educació en la família; i que els progenitors han de saber utilitzar bé les TIC per poder educar en elles als seus descendents.

Els anomenats nadius digitals, estan acostumats des de ben petits a mirar vídeos i a jugar amb les pantalles de tauletes i videoconsoles. De més grans, incorporen el mòbil i obren un ventall infinit de possibilitats comunicatives tan fàcils d'accedir com difícils de gestionar si no entenen l'abast de cada mitjà. Entre prohibir aquestes pràctiques i el "tot s'hi val" hi ha un ampli terreny de joc on hem d'aprendre plegats, perquè els adults d'avui no vam créixer en un context com aquest.

Quina part d'aquest nou món ha d'educar la família i quina l'escola? Quin impacte tenen les tecnologies actuals en els processos d'aprenentatge i de socialització? Qui ofereix bons models de les pràctiques educatives significatives en aquest context? Si no ajudem, acompanyem i orientem els i les joves, correm el perill de convertir-los en orfes digitals. Hem d'escollir entre eixamplar les fractures socials i culturals existents o lluitar per vèncer aquestes desigualtats. I hem de donar aquestes respostes, avui mateix, arreu i preferiblement de forma coordinada a les aules i a les llars.



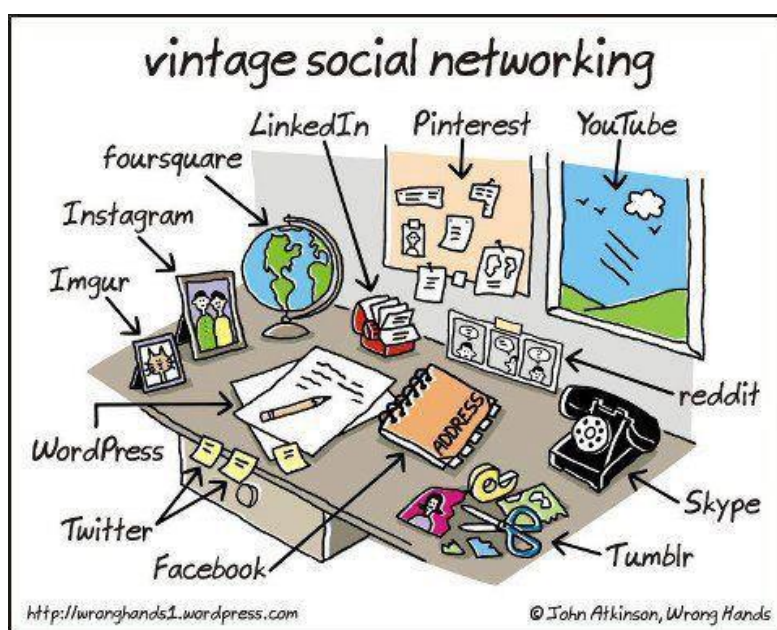
(Figura 2. Prohibir, educar o "tot-s'hi-val". Imatge de @garbinelarralde)

### 3. LLEGIR I ESCRIURE AVUI: LA COMPETÈNCIA DIGITAL

La nova alfabetització pendent és la competència digital. Internet i les noves tecnologies diversifiquen les nostres experiències en relació a la lectura i l'escriptura. Podem identificar noves característiques complementàries a la lectura en paper com és la diversitat de suports, l'accés a recursos electrònics integrats com enciclopèdies, l'hipertext, la multimodalitat i la socialització d'allò que es llegeix. També la forma d'escriure ha evolucionat. Davant d'un processador de textos, tallem i enganxem, canviem l'estructura, reescrivim i reinventem constantment. Avui més que mai, podem aprofitar els usos educatius de recursos en línia, de les narracions digitals, de la web 2.0, de les xarxes socials... amb lectors electrònics, telèfons mòbils, tauletes, sistemes de projecció o ordinadors.

Les TIC ben utilitzades ens ajuden a aprendre. Per exemple, el karaoke ens pot servir per treballar la fluïdesa lectora, els codis QR els utilitza alumnat d'infantil que grava i visualitza vídeos on representen contes, el booktrailer pot servir per a la comprensió lectora a finals de primària elaborant un audiovisual per recomanar una lectura que han fet, o organitzar una Barcelonada, una activitat pedagògica on alumnes de secundària de centres de comarques geolocalitzen amb grups diferents punts de la ciutat. Progressivament els centres hauran de dissenyar polítiques d'usos educatius dels dispositius mòbils (Consell Escolar de Catalunya, 2015).

Des de la institució educativa podem aprofitar el procés de reflexió i d'elaboració del Projecte Comunicatiu de Centre, que preveu com el centre comunica dins i fora de la comunitat educativa (Jubany, J., 2012). És convenient definir la seva identitat digital a través dels seus entorns virtuals i espais socials. Cal escollir quines eines, quins usos lingüístics i quins protocols utilitza per informar i participar en el dia a dia. I de forma coordinada es desenvolupa la Competència Digital, que inclou instruments, el tractament de la informació, els mitjans de comunicació i la ciutadania digital.



(Figura 3. Escritori amb els equivalents digitals a les eines analògiques.)

#### 4. LA NECESSITAT D'ESTABLIR NOVES CONNEXIONS

El centre educatiu ha d'escollir si vol esdevenir una illa desconnectada d'estímul externs o ser un node, un centre que connecta amb l'entorn. I això vol dir explorar, participar del context social vinculant accions educatives en entitats externes per tal de generar una vivència significativa en els processos d'aprenentatge i de socialització. En aquest sentit tot i pensant en l'ocupabilitat, les proves PISA tenen la intenció que es passin en format digital i que valorin el treball en equip, competències més en línia amb les del segle XXI com la creativitat, la resolució de problemes o l'aprendre a aprendre.

Així doncs, el centre educatiu és en si mateix un espai comunicatiu amb capacitat d'emocionar a la comunitat educativa. És important pensar com ens comuniquem amb els diversos actors perquè és una oportunitat per posar en l'eix de l'activitat educativa els valors del diàleg i l'empatia que ens ajudaran a construir la nostra ciutadania. I és que la mateixa institució presenta una visió de la vida al seu alumnat i l'hi possibilita tornar la seva mirada al món, per qüestionar-ho, per millorar-lo, per emocionar (Jubany J., 2015).

No és un camí fàcil perquè és nou per a tots, alumnes, centres i famílies. Tots podem aprendre i, a més, fer-ho plegats. Podem ajudar-nos a aprofitar justament aquesta nova situació per construir vincles significatius per educar-nos en aquest món connectat on ens ha tocat viure. Un entorn complex i canviant que modifica la percepció de l'espai i el temps. Un escenari en el que ara eduquem i on nosaltres no vam ser educats.



(Figura 4. Metàfora visual entre matèries a l'escola i experiència vital.)

#### Referències Bibliogràfiques:

CENTRE D'INVESTIGACIONS SOCIOLÒGIQUES: baròmetre nº3131, març 2016.

CONSELL ESCOLAR DE CATALUNYA (2015). Les tecnologies mòbils als centres educatius.

JUBANY J. (2015). Hacia el Proyecto Comunicativo de Centro a "Proyectos lingüísticos de centro" [Monográfico]. Cuadernos de pedagogía, núm. 458.

JUBANY, J. (2012). Connecta't per aprendre. Aprenentatge social i personalitzat. Barcelona. Associació de Mestres Rosa Sensat.

JUBANY, J. (2016). La Família en Digital. Eumo Editorial. Barcelona.

**Correspondència amb l'autor:** Jordi Jubany i Vila. C/ Ramelleres, 22 5è, 08001 Barcelona. E-mail: [jjubany@gmail.com](mailto:jjubany@gmail.com)